Gemeentelijk Watertakenplan Lingewaard 2023-2027

hoofdrapport

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

projectnummer 0473834.100
definitief revisie 07
22 november 2022

www.anteagroup.nl

Gemeentelijk Watertakenplan Lingewaard 2023-2027

hoofdrapport

projectnummer 0473834.100
definitief revisie 07
22 november 2022

Auteurs

Gerlof Huisman
Marte Meister

Opdrachtgever

Gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA BEMMEL

datum	beschrijving	vrijgave
22 november 2022	definitief - vaststellingsdatum gemeenteraad 2 februari 2023	R. Fleur

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
1.1 Achtergrond 4
1.2 Lokale adaptatiestrategie Lingewaard 5
1.3 Proces opstellen Gemeentelijk Watertakenplan 7
1.4 Opbouw van het nieuwe GWP 7
1.5 Leeswijzer hoofdrapport 7

2. Wat moeten wij? – gemeentelijke watertaken 8

3. Wat hebben wij? – arealen anno 2022 10

4. Wat hebben wij gedaan en wat moeten wij nog? – evaluatie huidig GRP 12
4.1 Activiteiten, maatregelen en projecten huidige GRP 12
4.2 Conclusie 13
4.3 Financiën huidige GRP 14
4.4 Conclusie 14
4.5 De organisatie 15

5. Waar willen we naartoe? – het ambitiescenario 16
5.1 Uitwerking ambitiescenario 16
5.2 Keuze scenario 16
5.3 Ambitiescenario C: Klimaatadaptatie en Duurzaamheid (klimaatmitigatie) 17

6. Wat betekent dit voor de financiën? – financiële paragaaf 18
6.1 Balans te dekken lasten versus inkomsten uit de heffing 19
6.2 Lastenontwikkeling planperiode en middellange termijn 20

7. Hoe gaan we het bekostigen? – overgang naar riool en waterzorgheffing 22
7.1 Achtergrond 22
7.2 Tarief Riool en Waterzorgheffing planperiode 2023-2027 23

8. Hoe gaan we verder? - Het vervolg in dit proces 24

1. Inleiding

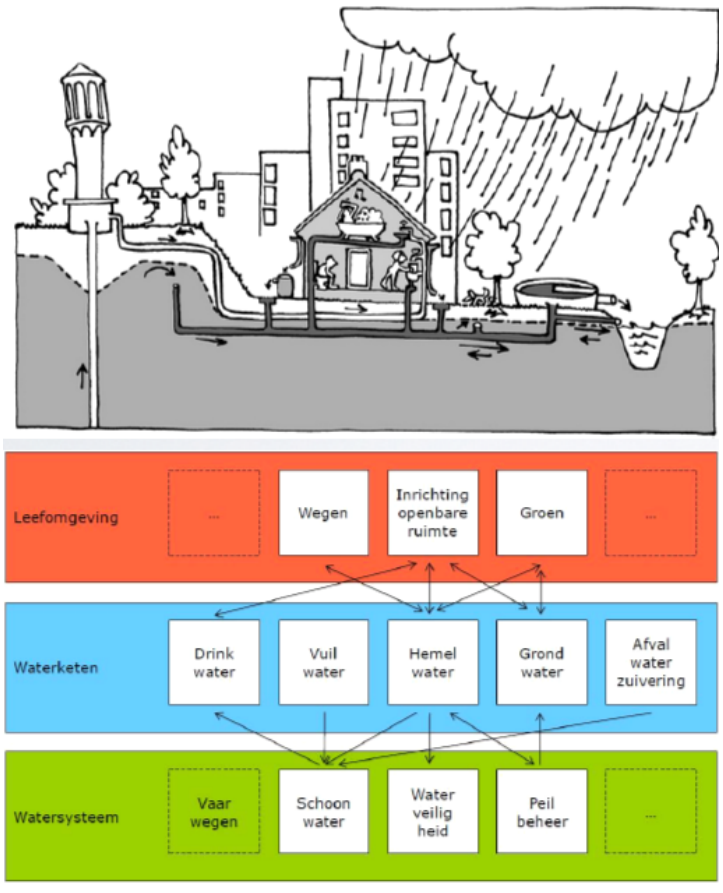
Sinds de komst van riolering begin 1900 is de hygiëne van de Nederlandse huishoudens met sprongen vooruitgegaan. Ook het milieu is gebaat bij het bestaan van de huidige rioleringszorg. Het is nog niet zo heel lang geleden dat het verzamelde afvalwater rechtstreeks op sloten, vijvers en kanalen werd geloosd. Nu wordt al het afvalwater eerst gezuiverd voordat het in oppervlaktewater terecht komt.

riolering dient drie belangen:
1. bescherming van de volksgezondheid en volkshygiëne;
2. bescherming van het milieu;
3. het instandhouden van de kwaliteit van de leefomgeving.

1.1 Achtergrond

De gemeentelijke watertaken zijn vastgelegd in drie wettelijke zorgplichten:
- Inzameling en transport van stedelijk afvalwater (art. 10.33 Wet milieubeheer);
- Doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater (art. 3.5 Waterwet);
- Het in het openbare, gemeentelijke gebied treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zo veel mogelijk te voorkomen of beperken voor zover doelmatig (art. 3.6 Waterwet).

Hoe een gemeente invulling geeft aan deze zorgplichten staat omschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het opstellen en publiceren van een Gemeentelijk Rioleringsplan is sinds 1 januari 1994 verplicht. Door invoering van de Omgevingswet vervalt deze verplichting. Ondanks dat de wettelijke planverplichting voor een GRP vervalt is toch besloten een nieuw GRP op te stellen.

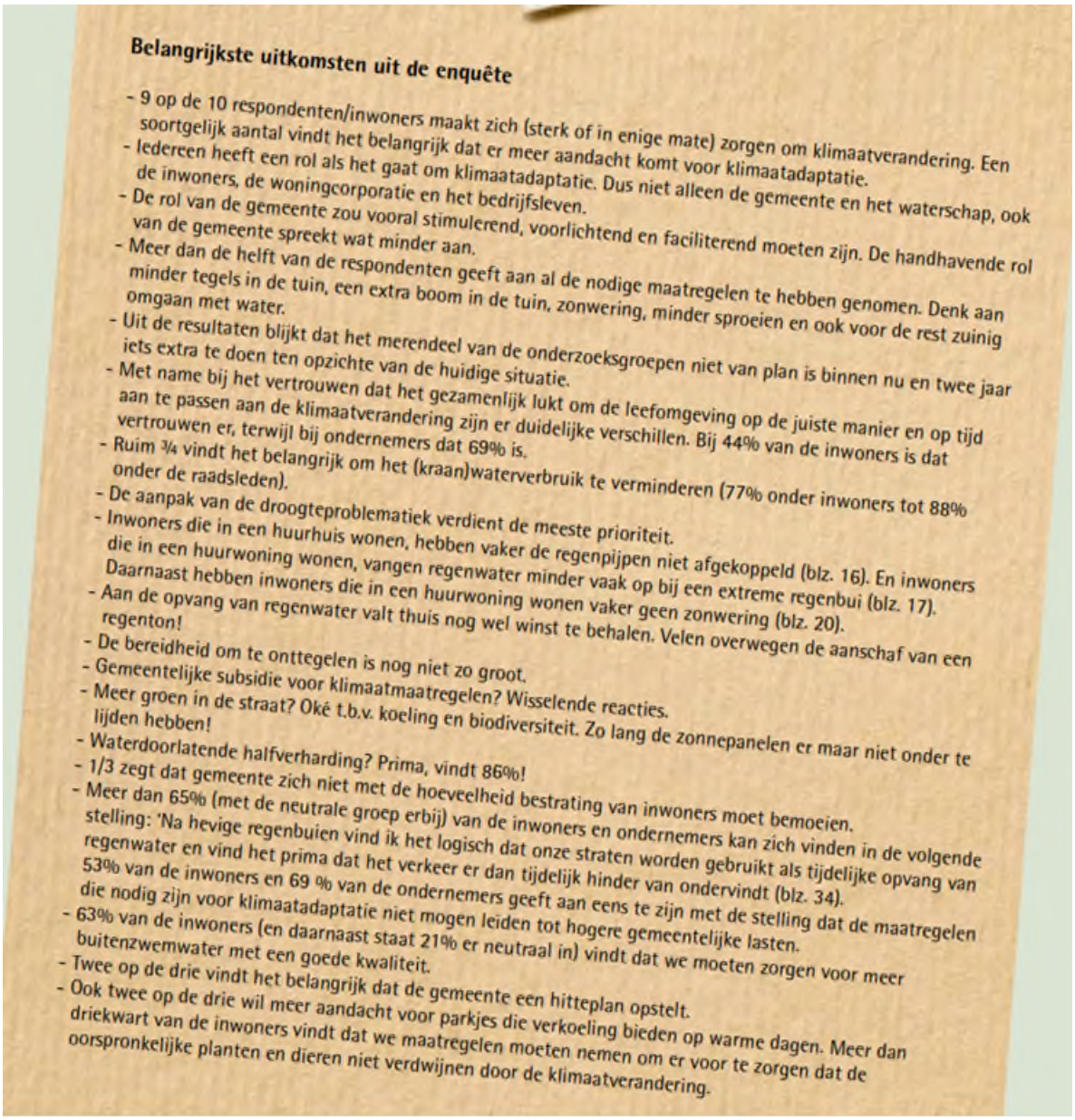
De omgeving waarin de gemeente haar wettelijke watertaken uitvoert is voortdurend aan verandering onderhevig. Door invoering van de Omgevingswet zijn grote veranderingen in de wetgeving aanstaande. Daarnaast heeft klimaatverandering een steeds grotere impact op hoe we binnen de openbare ruimte omgaan met opvang en verwerking van water, omdat dit zowel schaarser (droogte) als heviger (wateroverlast) gaat worden in de toekomst. Hoe we dat gaan doen, in welk tempo, hoe de interactie daarin is met overige facetten uit de openbare ruimte (zoals bijvoorbeeld groen en wegen) en wat daarin de inbreng wordt van een ieder wordt in dit nieuwe GRP bepaald. De gemeentelijke watertaken hebben dus al lang niet enkel meer betrekking op de rioleringsbuizen onder de grond. Vanwege deze steeds breder wordende scope noemen we dit nieuwe GRP daarom ook het Gemeentelijk Watertakenplan (GWP).

Het GWP geeft inzicht in de aanleg, tijdige vervanging, verbeteringen, beheer en onderhoud van de benodigde voorzieningen en natuurlijk in de kosten van al deze facetten. Met dit nieuwe GWP sorteren we al voor op de nieuwe plankaders vanuit de Omgevingswet.

Het nieuwe GWP bevat daarvoor onder andere een uitvoeringsprogramma, waarin duidelijk staat **wat** de gemeente de komende 5 jaar te wachten staat op het gebied van water, **wanneer** gemeentelijke taken uitgevoerd dienen te worden, **wie** waarvoor verantwoordelijk is en **hoeveel** dit gaat kosten.

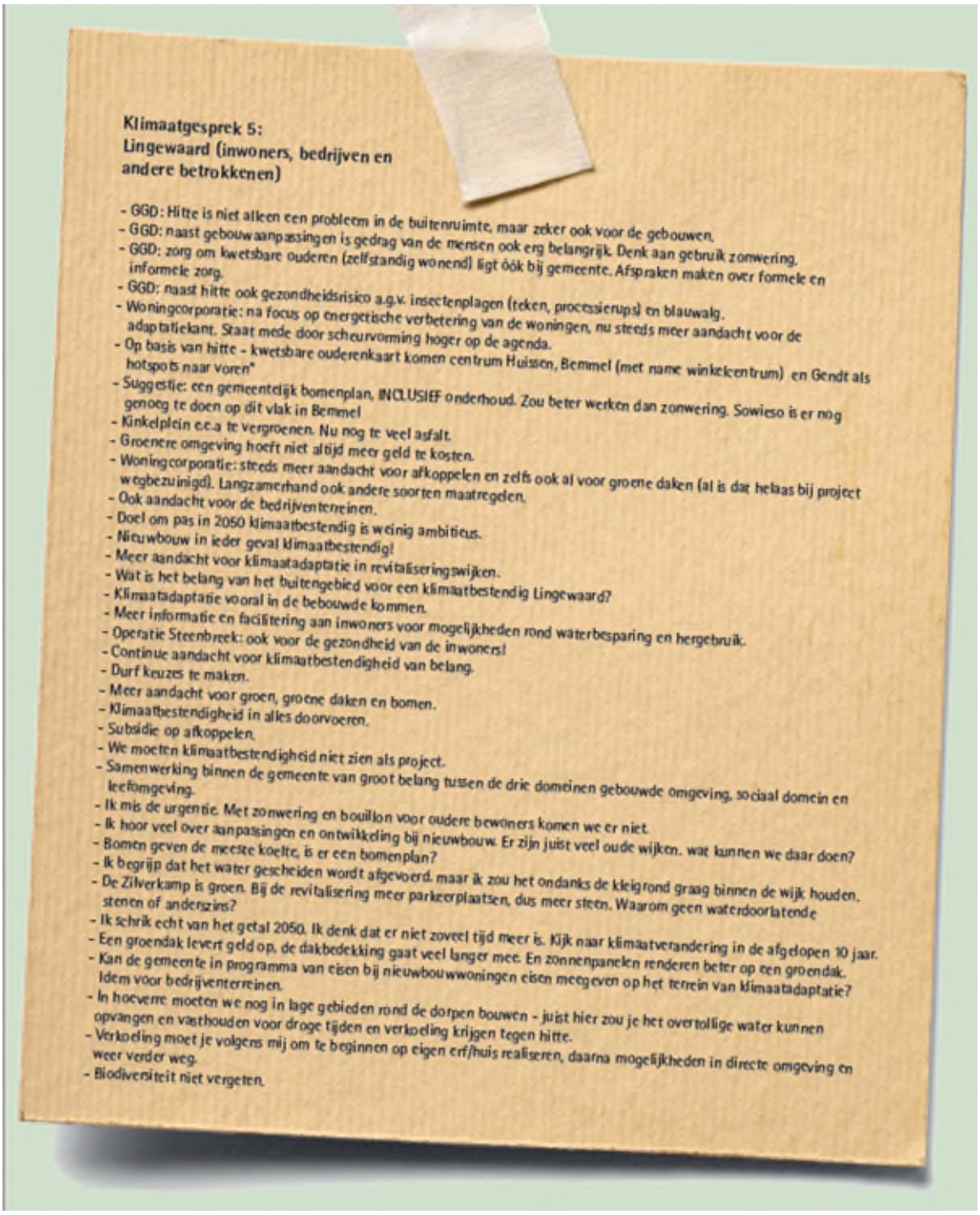
1.2 Lokale adaptatiestrategie Lingewaard

Omdat klimaatveranderingen grote gevolgen heeft voor hoe we in de toekomst wonen en werken vinden we het belangrijk om ook de stem vanuit de samenleving te horen én mee te nemen. Wij kunnen samen met het waterschap en andere overheden de nodige maatregelen nemen, maar niet alles oplossen. Ook inwoners, ondernemers en andere stakeholders kunnen (en moeten) een bijdrage leveren.
Bij het opstellen van lokale adaptatiestrategie Lingewaard (hierna LAS) zijn Raad, inwoners, ondernemers en overige betrokken vanaf het begin betrokken. Daartoe is een enquête gehouden onder inwoners en ondernemers van de gemeente (meer dan 900 respondenten). Naast een enquête zijn er zes klimaatgesprekken gevoerd met verschillende onderwerpen en doelgroepen. De resultaten hiervan hebben als basis gediend voor het LAS maar worden ook gebruikt voor dit nieuwe GWP.

Belangrijkste uitkomsten uit de enquête

- 9 op de 10 respondenten/inwoners maakt zich (sterk of in enige mate) zorgen om klimaatverandering. Een soortgelijk aantal vindt het belangrijk dat er meer aandacht komt voor klimaatadaptatie.
- Iedereen heeft een rol als het gaat om klimaatadaptatie. Dus niet alleen de gemeente en het waterschap, ook de inwoners, de woningcorporatie en het bedrijfsleven.
- De rol van de gemeente zou vooral stimulerend, voorlichtend en faciliterend moeten zijn. De handhavende rol van de gemeente spreekt wat minder aan.
- Meer dan de helft van de respondenten geeft aan al de nodige maatregelen te hebben genomen. Denk aan minder tegels in de tuin, een extra boom in de tuin, zonwering, minder sproeien en ook voor de rest zuinig omgaan met water.
- Uit de resultaten blijkt dat het merendeel van de onderzoeksgroepen niet van plan is binnen nu en twee jaar iets extra te doen ten opzichte van de huidige situatie.
- Met name bij het vertrouwen dat het gezamenlijk lukt om de leefomgeving op de juiste manier en op tijd aan te passen aan de klimaatverandering zijn er duidelijke verschillen. Bij 44% van de inwoners is dat vertrouwen er, terwijl bij ondernemers dat 69% is.
- Ruim ¾ vindt het belangrijk om het (kraan)waterverbruik te verminderen (77% onder inwoners tot 88% onder de raadsleden).
- De aanpak van de droogteproblematiek verdient de meeste prioriteit.
- Inwoners die in een huurhuis wonen, hebben vaker de regenpijpen niet afgekoppeld (blz. 16). En inwoners die in een huurwoning wonen, vangen regenwater minder vaak op bij een extreme regenbui (blz. 17). Daarnaast hebben inwoners die in een huurwoning wonen vaker geen zonwering (blz. 20).
- Aan de opvang van regenwater valt thuis nog wel winst te behalen. Velen overwegen de aanschaf van een regenton!
- De bereidheid om te onttegelen is nog niet zo groot.
- Gemeentelijke subsidie voor klimaatmaatregelen? Wisselende reacties.
- Meer groen in de straat? Oké t.b.v. koeling en biodiversiteit. Zo lang de zonnepanelen er maar niet onder te lijden hebben!
- Waterdoorlatende halfverharding? Prima, vindt 86%!
- 1/3 zegt dat gemeente zich niet met de hoeveelheid bestrating van inwoners moet bemoeien.
- Meer dan 65% (met de neutrale groep erbij) van de inwoners en ondernemers kan zich vinden in de volgende stelling: 'Na hevige regenbuien vind ik het logisch dat onze straten worden gebruikt als tijdelijke opvang van regenwater en vind het prima dat het verkeer er dan tijdelijk hinder van ondervindt (blz. 34).
53% van de inwoners en 69 % van de ondernemers geeft aan eens te zijn met de stelling dat de maatregelen die nodig zijn voor klimaatadaptatie niet mogen leiden tot hogere gemeentelijke lasten.
- 63% van de inwoners (en daarnaast staat 21% er neutraal in) vindt dat we moeten zorgen voor meer buitenzwemwater met een goede kwaliteit.
- Twee op de drie vindt het belangrijk dat de gemeente een hitteplan opstelt.
- Ook twee op de drie wil meer aandacht voor parkjes die verkoeling bieden op warme dagen. Meer dan driekwart van de inwoners vindt dat we maatregelen moeten nemen om er voor te zorgen dat de oorspronkelijke planten en dieren niet verdwijnen door de klimaatverandering.

Klimaatgesprek 5:
Lingewaard (inwoners, bedrijven en andere betrokkenen)

- GGD: Hitte is niet alleen een probleem in de buitenruimte, maar zeker ook voor de gebouwen.
- GGD: naast gebouwaanpassingen is gedrag van de mensen ook erg belangrijk. Denk aan gebruik zonwering.
- GGD: zorg om kwetsbare ouderen (zelfstandig wonend) ligt óók bij gemeente. Afspraken maken over formele en informele zorg.
- GGD: naast hitte ook gezondheidsrisico a.g.v. insectenplagen (teken, processierups) en blauwalg.
- Woningcorporatie: na focus op energetische verbetering van de woningen, nu steeds meer aandacht voor de adaptatiekant. Staat mede door scheurvorming hoger op de agenda.
- Op basis van hitte - kwetsbare ouderenkaart komen centrum Huissen, Bemmel (met name winkelcentrum) en Gendt als hotspots naar voren"
- Suggestie: een gemeentelijk bomenplan, INCLUSIEF onderhoud. Zou beter werken dan zonwering. Sowieso is er nog genoeg te doen op dit vlak in Bemmel
- Kinkelplein e.e.a te vergroenen. Nu nog te veel asfalt.
- Groenere omgeving hoeft niet altijd meer geld te kosten.
- Woningcorporatie: steeds meer aandacht voor afkoppelen en zelfs ook al voor groene daken (al is dat helaas bij project wegbezuinigd). Langzamerhand ook andere soorten maatregelen.
- Ook aandacht voor de bedrijventerreinen.
- Doel om pas in 2050 klimaatbestendig is weinig ambitieus.
- Nieuwbouw in ieder geval klimaatbestendig!
- Meer aandacht voor klimaatadaptatie in revitaliseringswijken.
- Wat is het belang van het buitengebied voor een klimaatbestendig Lingewaard?
- Klimaatadaptatie vooral in de bebouwde kommen.
- Meer informatie en facilitering aan inwoners voor mogelijkheden rond waterbesparing en hergebruik.
- Operatie Steenbreek: ook voor de gezondheid van de inwoners!
- Continue aandacht voor klimaatbestendigheid van belang.
- Durf keuzes te maken.
- Meer aandacht voor groen, groene daken en bomen.
- Klimaatbestendigheid in alles doorvoeren.
- Subsidie op afkoppelen.
- We moeten klimaatbestendigheid niet zien als project.
- Samenwerking binnen de gemeente van groot belang tussen de drie domeinen gebouwde omgeving, sociaal domein en leefomgeving.
- Ik mis de urgentie. Met zonwering en bouillon voor oudere bewoners komen we er niet.
- Ik hoor veel over aanpassingen en ontwikkeling bij nieuwbouw. Er zijn juist veel oude wijken. wat kunnen we daar doen?
- Bomen geven de meeste koelte, is er een bomenplan?
- Ik begrijp dat het water gescheiden wordt afgevoerd. maar ik zou het ondanks de kleigrond graag binnen de wijk houden.
- De Zilverkamp is groen. Bij de revitalisering meer parkeerplaatsen, dus meer steen. Waarom geen waterdoorlatende stenen of anderszins?
- Ik schrik echt van het getal 2050. Ik denk dat er niet zoveel tijd meer is. Kijk naar klimaatverandering in de afgelopen 10 jaar.
- Een groendak levert geld op, de dakbedekking gaat veel langer mee. En zonnenpanelen renderen beter op een groendak.
- Kan de gemeente in programma van eisen bij nieuwbouwwoningen eisen meegeven op het terrein van klimaatadaptatie? Idem voor bedrijventerreinen.
- In hoeverre moeten we nog in lage gebieden rond de dorpen bouwen - juist hier zou je het overtollige water kunnen opvangen en vasthouden voor droge tijden en verkoeling krijgen tegen hitte.
- Verkoeling moet je volgens mij om te beginnen op eigen erf/huis realiseren, daarna mogelijkheden in directe omgeving en weer verder weg.
- Biodiversiteit niet vergeten.

1.3 Proces opstellen Gemeentelijk Watertakenplan

De ambtelijke voorbereiding en uitwerking van het GWP is verzorgd door het kernteam. Voor de begeleiding van het opstellen van een GWP is een ambtelijke projectgroep samengesteld waarin alle relevante domeinen zijn vertegenwoordigd (Financiën, Wegen, Groen, Riolering/Water, Communicatie en Duurzaamheid/Omgevingswet). Ook is het waterschap, conform de Wet Milieubeheer, vertegenwoordigd in deze projectgroep.

Aan de hand van de nulmeting, de resultaten uit de verkenning van de vigerende beleidsdocumenten (waaronder het huidig GRP en de LAS), en relevante nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen in de (afval)waterketen, heeft de ambtelijke projectgroep op 18 maart 2022 in een workshop de inhoud van de ambitiescenario's voor het nieuwe GWP vormgegeven, evenals de verschillende opties die er zijn voor de rioolheffing. De resultaten daarvan zijn verwerkt in de beleidskeuzenotitie.
De notitie is tijdens de Raadsvergadering van 2 juni 2022 gepresenteerd. Daarna hebben de raadsfracties schriftelijk kunnen reageren.

Het college heeft vervolgens in de vergadering van 5 juli 2022 besloten welke ambitiescenario nader uit te werken in dit nieuwe GWP. Ook is er een keuze gemaakt hoe de riool- en waterzorgheffing vorm te gaan geven.

1.4 Opbouw van het nieuwe GWP

Dit nieuwe GWP is opgebouwd uit 5 onderdelen:

- Een **beleidskeuzenotitie** voor het bestuur. Deze notitie wordt tijdens het planvormingsproces gebruikt bij het kiezen van het gewenste ambitiescenario voor de komende periode en tevens de gewenste riool- en waterzorgheffing.
- Dit **hoofdrapport** voor de verantwoordelijke bestuurders, politici en vaktechnisch personeel. Dit document bevat de hoofdlijnen en beschrijft o.a. de visie op de gemeentelijke watertaken, de beleidskeuzes in de vorm van ambities, sfeerbeelden en speerpunten, de benodigde middelen en de consequenties voor de financiering (riool- en waterzorgheffing en voorziening).
- Een **achtergronddocument** met de relevante en verplichte (technische) onderbouwing die benodigd is geweest om het hoofdrapport op te kunnen stellen, waaronder o.a. een uitgebreide evaluatie van de afgelopen jaren, een uitgebreid overzicht van de vertaling van de beleidskeuzes naar specifiekere kwaliteitsbeschrijvingen en kwaliteitsnormen, een nulmeting en een uitvoeringsprogramma om binnen de planperiode te gaan (en blijven) voldoen aan de gestelde beleidskeuzes.
- Een **infographic** voor de inwoners, ondernemers en overige stakeholders in de gemeente. Deze moet zodanig worden opgesteld zodat deze ook toegankelijk is voor blinden en slechtzienden.
- Een actueel **financieel bewakingsdocument** (Excel document) met daarin een specificatie van de benodigde middelen (op activiteiten niveau) en ontwikkeling van de riool- en waterzorgheffing en -voorziening bij het uitvoeringsprogramma.

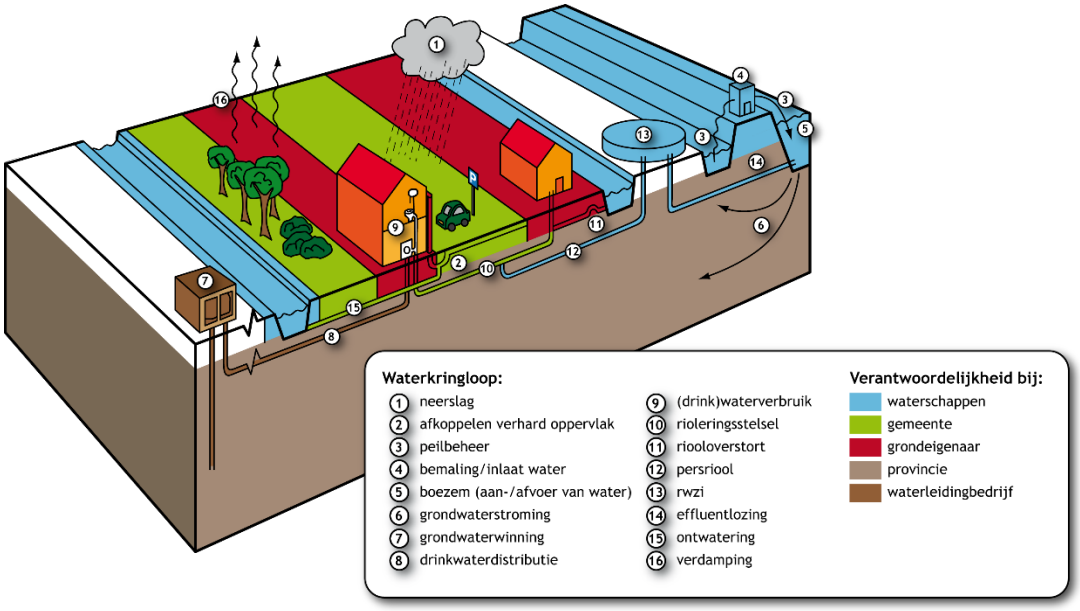
1.5 Leeswijzer hoofdrapport

Dit hoofdrapport bestaat uit 8 hoofdstukken:

1. **Inleiding** - Achtergrond, methodiek, proces en doel van de notitie
2. **Wat moeten wij**? - Een overzicht van de opgave waar we voor staan
3. **Wat hebben wij?** - Een overzicht van de arealen anno 2022
4. **Wat hebben wij gedaan en wat moeten wij nog?** - Evaluatie van het huidig GRP
5. **Waar willen wij naar toe?** - Het voorgestelde ambitiescenario
6. **Wat betekent dit voor de financiën?** - De financiële paragraaf (lastenontwikkeling)
7. **Hoe gaan we dit bekostigen?** - Overgang naar Riool en Waterzorgheffing
8. **Hoe gaan wij verder?** - Het vervolg in dit proces

2. Wat moeten wij? – gemeentelijke watertaken

De zorg en verantwoordelijkheid voor water in de gemeente Lingewaard ligt, naast de gemeente, in handen van Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat, de Provincie Gelderland, drinkwaterbedrijf Vitens en particulieren/ondernemers.

De betrokkenen hebben verschillende taakstellingen en verplichtingen. Sommige verplichtingen zijn wettelijk vastgelegd, een aantal verplichtingen zijn vastgesteld in Europees, landelijk, provinciaal of regionaal beleid, maar ook zijn er eigen gemeentelijke normen bepaald, vastgelegd (en bestuurlijk goedgekeurd) in uitvoerend beleid. In sommige gevallen gaat het daarbij om resultaatverplichtingen, in andere gevallen zijn 'slechts' werknormen aangegeven.

De Wet milieubeheer, de Waterwet en de Gemeentewet bepalen elk voor een deel wat de gemeenten bij de gemeentelijke watertaken moeten doen en hoe ze het moeten organiseren.

Door het inwerkingtreden van de Omgevingswet gaan (delen van) de Waterwet en de Wet milieubeheer op in de nieuwe Omgevingswet. Hierdoor vervalt de verplichting voor het opstellen van een GRP. Echter er dient nog steeds een onderbouwing van de rioolheffing opgesteld te worden en aansluitend aan de omgevingsvisie van de gemeente dienen er ook uitvoeringsprogramma's opgesteld te worden. Dit nieuwe GWP sluit aan bij de omgevingsvisie en bevat bouwstenen voor de uitvoeringsprogramma's voor de periode 2023-2027.

Onderstaand schema toont op hoofdlijn de taken en verplichtingen van de betrokkenen.

grondeigenaar (particulier)	De grondeigenaar is verantwoordelijk voor de staat van zijn woning en perceel. Dit betekent dat hij zelf verantwoordelijk is voor het op eigen perceel treffen van maatregelen voor de inzameling van stedelijk afvalwater (incl. eventuele verwerking ervan in een IBA) en afwatering van hemel- en grondwater. Zo is hij in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het hemelwater wat op zijn terrein valt. Ook de gevolgen van overtollig grondwater of een lage grondwaterstand vallen onder de verantwoordelijkheid van de grondeigenaar. Pas als de particulier zich niet met redelijke inspanning van deze zorg kan ontdoen ligt er (mogelijk) een taak voor de gemeente. Daarnaast heeft de particulier een zorgplicht. Hij mag niets doen waarvan hij kan verwachten dat het problemen oplevert voor het riool, de zuivering, de omgeving of het (water)milieu. De voorschriften zijn in diverse besluiten vastgelegd. Gemeente en waterschap zien toe of de particulier zich hier ook aan houdt. Het ingezamelde huishoudelijk afvalwater dient de perceelseigenaar (over het algemeen) af te voeren naar de erfgrens. Hier gaat de verantwoordelijkheid over naar de gemeente. Vaak is op de erfgrens een zogenaamd ontstoppingsstuk aangebracht. Hier kan in geval van een verstopping worden nagegaan in welke deel van de riolering de verstopping aanwezig is (particulier of gemeente).
gemeente Lingewaard	Vanaf de erfgrens verzorgt de gemeente de verdere inzameling en het transport van het huishoudelijk afvalwater (rioleringbeheer) tot het overnamepunt. Via een stelsel van ondergrondse leidingen en putten wordt het van huisaansluitingen en straatkolken afkomstig afvalwater, gemengd met een deel van het hemelwater, ingezameld en afgevoerd naar de rioolgemalen. Gescheiden opgevangen hemelwater watert af op oppervlaktewateren of wordt geïnfiltreerd in de bodem. Via een persleiding wordt dit stedelijk afvalwater vervolgens verpompt naar een ander deel van het rioolstelsel of direct naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). In dat laatste geval vormt het rioolgemaal het overnamepunt. Vanaf het overnamepunt is de waterkwaliteitsbeheerder (waterschap Rivierenland) verantwoordelijk voor de verdere afvoer van het ingezamelde stedelijk afvalwater. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de ontwatering van openbaar gebied en lokale opvang en afvoer van regenwater. Als onderdeel hiervan onderhoudt de gemeente een deel van de hiervoor noodzakelijke voorzieningen (o.a. drainage, watergangen en waterbergingen). De gemeente draagt daarnaast nog zorg voor inrichting en beheer van gebieden en de integratie met andere beleidsterreinen.
Waterschap Rivierenland	Waterschap Rivierenland is de beheerder van het water tussen de grote rivieren, vanaf de Duitse grens tot aan Kinderdijk, met als noordgrens de Nederrijn en de Lek en zuidgrens de Maas. Het waterschap zorgt voor schoon water, voldoende water en veiligheid. Dit betekent dat zij zorg draagt voor de waterkering, de aan- en afvoer van water, het peilbeheer, het zuiveren van afvalwater, het oppervlaktewaterkwaliteitsbeheer en het gedelegeerd vaarwegbeheer.
Provincie Gelderland	De Provincie Gelderland formuleert het overall beleid (Ruimtelijke Ordening en Water) en is verantwoordelijk voor het diepe grondwaterbeheer, de zwemwaterkwaliteit en is vaarwegbeheerder van de belangrijke vaarroutes.
Vitens	Vitens is in de gemeente verantwoordelijk voor het drinkwater. Vitens haalt het drinkwater uit de grond of het oppervlaktewater. Het waterbedrijf zuivert hiervoor het water en pompt het naar hun klanten.
Rijk	Het Rijk bepaalt (o.a. op basis van de Europese Kaderrichtlijn Water) het wettelijk kader en de hoofdlijnen van het landelijke beleid voor het waterbeheer.

3. Wat hebben wij? – arealen anno 2022

De totale vervangingswaarde van onze gemeentelijke voorzieningen, zowel in als boven de grond, bedraagt circa **€ 204 miljoen**. Dat is omgerekend naar het aantal inwoners circa **€ 4.300** per inwoner.

De oudste, nog bestaande, riolen in de gemeente stammen uit de periode vlak na de oorlog (1947-1949). Dit betreft de gemengde riolen in de Van Voorststraat en Langekerkstraat in Huissen.

De riolen vormen verreweg het grootste aandeel binnen de voorzieningen. Maar daarnaast zijn ook de gemalen, kolken en lozingswerken onderdeel van de gemeentelijke voorzieningen. Onderstaande tabel toont een samenvatting van de arealen anno 2022.

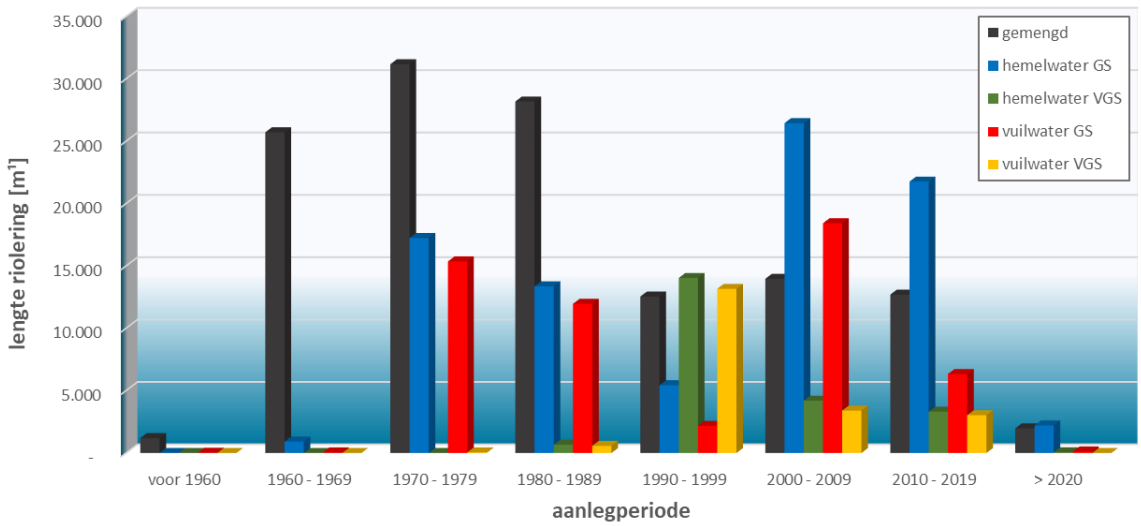
Artikel 4.22 Wet Milieubeheer

Vanuit de Wet milieubeheer is het verplicht om in het GRP een overzicht te geven van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor het transport van stedelijk afvalwater, alsmede de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater en maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Ook dient een aanduiding van het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe gegeven te worden.

object	eenheid	aantal/hoeveelheid
inwoners (juli 2021):	st.	46.962
rioolaansluitingen:		
woningen	st.	19.931
niet woningen	st.	1.480
IBA-aansluitingen (gemeentelijk eigendom):	st.	13
IBA-aansluitingen (particulier eigendom):	st.	9
overige aansluitingen (o.a. mestkelder):	st.	5
straat- en troittoirkolken	st.	18.675
lijngoten	m¹	625
vrijverval riolering stedelijk gebied:		
gemengd riool	km	129
vuilwaterriool	km	75
hemelwaterriool	km	114
totaal	km	317
gemalen en mechanische rioolleidingen:		
rioolgemalen	st.	61
tunnelgemalen	st.	3
vijver/water/fontein gemalen	st.	7
drukriool gemalen	st.	389
vacuümriool gemalen/bufferputten	st.	149
persleiding	km	24
drukriool	km	66
vacuümriool	km	12
lozingswerken:		
overstort – gemengd (excl. randvoorzieningen)	st.	28
randvoorzieningen	st.	9
overstort - VGS	st.	27
hemelwateruitlaten	st.	201
voorzieningen voor verwerking van hemelwater:		
duikers	km	20
waterbergingsbanken	st.	6
wadi's/bodempassages/waterbergingen	st.	42
infiltratieriolering	km	8
voorzieningen voor verwerking van grondwater:		
drainage	m¹	1.300
grondwatermeetpunten	st.	25
peilbuizen	st.	40

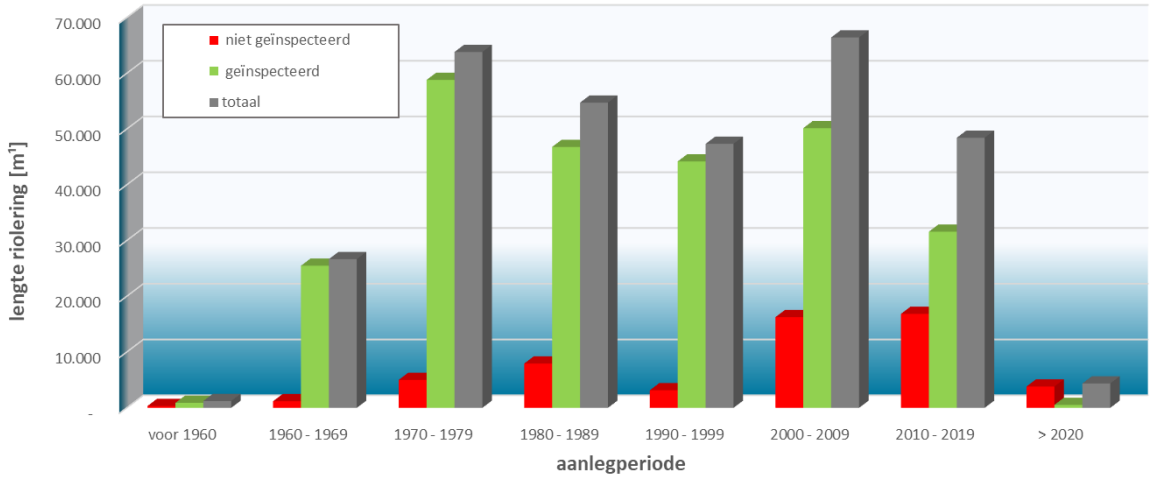
Leeftijdsopbouw en inspectiegraad vrijverval riolering

Tot begin jaren negentig zijn hoofdzakelijk gemengde rioolstelsels aangelegd. Vanaf de jaren zeventig is al begonnen met aanleg van gescheiden stelsels. De gemengde riolen die na de jaren negentig zijn aangelegd betreft vervanging van slechte riolen. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de vrijverval riolering weergegeven.

Figuur 3-1: leeftijdsopbouw vrijverval riolering [bron GBI maart 2022]

Een groot deel van de vrijverval riolering (circa 260 km) is geïnspecteerd (gedetailleerd, video opname vanuit de buis met een rijdende camera). Het merendeel van de inspecties is in de periode 2012-2022 uitgevoerd (circa 85%). Onderstaande grafiek toont de verdeling van de inspectiegraad over de leeftijd van de vrijverval riolering.

Figuur 3-2: inspectiegraad vrijverval riolering [bron GBI maart 2022]

4. Wat hebben wij gedaan en wat moeten wij nog? – evaluatie huidig GRP

Zijn alle voorgenomen maatregelen uit het huidige GRP uitgevoerd, resteren er nog maatregelen en zo ja welke? Wat ging goed wat kan er eventueel beter. En hoe staan we er financieel voor? Had de organisatie voldoende kennis, capaciteit en middelen (budget) om de maatregelen goed uit te kunnen voeren? Bij de evaluatie én analyse van de behaalde uitvoeringsresultaten van het huidig GRP hebben we dat in beeld gebracht. Dit alles nemen we mee bij de totstandkoming van het nieuwe GWP.

4.1 Activiteiten, maatregelen en projecten huidige GRP

In het huidige GRP is het ambitieniveau “klaar voor de waterketen van de toekomst” vastgesteld. Het kwaliteitsprofiel van dit scenario is omschreven in onderstaande tabel.

Kwaliteitsprofiel beleid huidige GRP	
	Wat betekent dit?
stedelijk afvalwater	▪ Nagenoeg al het afvalwater wordt ingezameld via riolering en centraal gezuiverd. Op die locaties in het buitengebied waar het afvalwater niet via riolen wordt ingezameld wordt dit lokaal verwerkt (gezuiverd). Stankklachten en of verontreinigingen van sloten en bodem komen hierdoor nauwelijks voor. ▪ De riolering voldoet aan de (landelijke) normering voor inzameling, transport, afvoercapaciteit van afvalwater. ▪ De grootste en belangrijkste gemalen zijn aangesloten op een geautomatiseerd signaleringssysteem. Daarmee kan de werking van de gemalen continu worden gecontroleerd en tijdig worden ingegrepen wanneer er iets mis gaat. ▪ De vuilwaterriolering verkeert in een goede technisch staat. Aantasting van het riool komt beperkt voor. De risico's op beschadigde riolen zijn daardoor beperkt. ▪ Wanneer de riolen hun functie niet meer goed kunnen uitvoeren renoveren of vervangen we deze. ▪ Overlast voor bewoners bij storingen of calamiteiten aan de riolering wordt tot een minimum beperkt.
hemelwater	▪ Als in de buurt wat gebeurt (rioolvervanging, wegreconstructie) wordt getoetst of sprake is van knelpunten en/of overlast. Indien dit het geval is, is scheiden van het hemelwater van het afvalwater (afkoppelen) uitgangspunt. Daarmee bereiken we dat er minder schoon water naar de zuivering afgevoerd wordt. ▪ We zetten ons in op meer groene oplossingen in plaats van ondergrondse betonnen oplossingen. We benutten zoveel mogelijk de totale openbare ruimte. ▪ Wij stimuleren bewoners, bedrijven, projectontwikkelaars en woningbouwverenigingen om ook af te koppelen. Dit wordt niet verplicht gesteld. ▪ Bij nieuwbouwlocaties worden bij de aanleg meteen systemen toegepast, waarbij afval- en hemelwater gescheiden blijft. ▪ Bij heftige buien (buien die statistisch eens per 2 jaar voorkomen) wordt het overtollig hemelwater opgevangen en afgevoerd. De straat zal slechts zelden blank staan, maar het water komt niet boven de trottoirbanden uit. De omgeving ondervindt hier dan korte tijd hinder, maar van overlast is geen sprake. ▪ Bij extreme hoosbuien (buien die statistisch eens per 50 jaar voorkomen) moeten wij leren accepteren dat de straat enige tijd blank staat. De riolen zijn niet in staat dergelijke grote hoeveelheden neerslag meteen op alle plaatsen te verwerken. Daarvoor is het oorspronkelijk ook niet ontworpen. In deze gevallen wordt het water opgevangen in de openbare ruimte. Dit leidt wellicht tot hinder of overlast voor de omgeving. Eventuele overlast en schade als gevolg van extreme hoosbuien wordt zoveel mogelijk voorkomen. ▪ Sloten en vijvers zijn in staat bij heftige buien het overtollig hemelwater afdoende te bergen, vast te houden en af te voeren. Bij extreme hoosbuien accepteren we dat sloten tijdelijk buiten hun oevers treden. Dit leidt wellicht tijdelijk tot hinder of overlast, schade wordt zoveel mogelijk voorkomen. ▪ Bij heftige buien wordt het afvalwater afdoende opgevangen in riolen en bergingsvoorzieningen. De riolen zullen minder vaak overstorten. Hierdoor stroomt er bij hoosbuien minder verdund afvalwater in sloten en vijvers. Incidenteel leidt dit mogelijk tot stank en vervuiling. Dit leidt echter niet tot gezondheidsproblemen. ▪ Wanneer de werking van de hemelwatervoorzieningen onder de maat zijn door slijtage of schades worden deze gerepareerd of vervangen.

Kwaliteitsprofiel beleid huidige GRP	
grondwater	▪ De grondwatersituatie in de gemeente wordt grotendeels bepaald door de waterstand in de rivieren. Daar heeft de gemeente geen invloed op. ▪ Gemeente is aanspreekpunt voor grondwaterproblemen, maar niet aansprakelijk. ▪ De ontwatering in openbaar gebied is goed voor elkaar. Incidenteel kan sprake zijn van hoge of lage grondwaterstanden (bijvoorbeeld bij hoogwater of extreem laag water op de rivieren) die tot hinder en/of overlast kan zorgen. Mogelijk dat in sommige kruipruimtes af en toe water staat. ▪ Bij nieuwbouwlocaties wordt bij het ontwerp al rekening gehouden met een duurzame ontwatering. Hiermee worden problemen in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen.

Om deze ambitie waar te maken is in het huidige GRP een activiteitenprogramma vastgelegd. Deze is jaarlijks vertaald naar een jaarprogramma, waarin is vastgelegd welke activiteiten, maatregelen en projecten in het betreffende jaar worden uitgevoerd (incl. het geraamd/benodigd budget). Via de jaarrekening is ieder jaar een (financiële) evaluatie uitgevoerd.

4.2 Conclusie

In het kort kan geconcludeerd worden dat nagenoeg alle geplande activiteiten in de afgelopen planperiode zijn uitgevoerd. Slechts enkele maatregelen zijn niet uitgevoerd. Veelal betreft dit vervangingen van bestaande voorzieningen. Uit technische inspecties bleek dat de kwaliteit nog goed genoeg was en dat het moment van vervanging uitgesteld kon worden. De openstaande maatregelen gaan zo nodig mee in het nieuwe GWP.

planvorming	planning	totale uitgave planperiode (2017-2021)	status	toelichting
analyse planvorming	jaarlijks	100.000	Gereed	
beheer grondwatermeetnet	jaarlijks	40.000	Gereed	
samenwerking Rijn 6	jaarlijks	22.500	Gereed	Het betreft nu samenwerkingsverband SNR
watereducatie + communicatie	jaarlijks	37.500	Gereed	
GRP	2021	25.000	Opgestart	
planvorming klimaatbestendigheid (o.a. stresstest klimaat en)	jaarlijks	110.000	Gereed	
planvorming duurzaamheid (o.a. van afval naar grondstof en terugwinnen energie)	jaarlijks	110.000	Gereed	
onderzoek				
rioleringsberekeningen	jaarlijks	75.000	Gereed	
beoordelen rioolinspecties	jaarlijks	337.500	Gereed	
algemene kosten rioolbeheer	jaarlijks	41.500	Gereed	
meten en monitoren	jaarlijks	75.000	Gereed	
onderzoek waterplan	jaarlijks	26.000	Gereed	
onderzoek afvalwaterstudie en droog weer afvoer analyse systematiek	planperiode	30.000	Niet uitgevoerd	Had geen prior
grondwater onderzoek	jaarlijks	37.500	Gereed	
onderzoek ongerioleerde percelen	2017	10.000	Gereed	
facilitair				
belastingen	jaarlijks	6.700	Gereed	
verzekeringen	jaarlijks	1.000	Gereed	
voorziening gebouwen	jaarlijks	9.500	Gereed	
bestandsbeheer	jaarlijks	32.500	Gereed	
perceptiekosten	jaarlijks	1.019.200	Gereed	
toerek. btw comp. vuurtarief	jaarlijks	108.200	Gereed	
totaal planvorming, onderzoek en facilitair		2.254.600		

onderhoud /reparatie	planning	totale uitgave planperiode (2017-2021)	status
klein onderhoud vv riool	jaarlijks	50.000	Gereed
reiniging randvoorz.	jaarlijks	375.000	Gereed
slibverwerking	jaarlijks	175.000	Gereed
reiniging en inspectie	jaarlijks	429.500	Gereed
schadeherstel vv riool	jaarlijks	785.500	Gereed
onderh.contracten huisaansl.	jaarlijks	290.000	Gereed
kolken reinigen	jaarlijks	196.000	Gereed
nieuwe aansluitingen	jaarlijks	87.500	Gereed
nutskosten gemalen	jaarlijks	647.000	Gereed
telefoonkosten gemalen	jaarlijks	120.000	Gereed
onderhoud gemalen en MR	jaarlijks	605.300	Gereed
onderhoud IBA's	jaarlijks	45.000	Gereed
onderhoud wadi's	jaarlijks	37.500	Gereed
onderhoud duikers + sloten	jaarlijks	50.000	Gereed
bijdrage straatvegen	jaarlijks	347.100	Gereed
bijdrage bladruimen	jaarlijks	420.300	Gereed
totaal onderhoud regulier		4.655.700	

renovatie/vervanging	planning	totale uitgave planperiode (2017-2021)	status	toelichting
cyclische vervanging IBA's	planperiode	150.000	Niet uitgevoerd	Waterschap Rivierenland heeft onderhoud overgenomen (1-1-2018) en vervanging was niet aan de orde.
vervanging vijverval riool	planperiode	7.797.500	Gereed	Budget van 2020 (deels) en 2021 dient nog te worden ingepland : 7.700.000.
vervanging duikers	planperiode	131.900	Gereed	Slechts 14.000 hoeven inzetten.
vervanging randvoorz. elektromechanisch	planperiode	989.200	Gereed	Slechts 216.000 hoeven inzetten.
vervanging randvoorz. bouwkundig	-	*	x	*In de planperiode was geen renovatie/vervanging voorzien.*
vervanging gemalen elektromechanisch	planperiode	443.200	Gereed	Slechts 173.000 hoeven inzetten.
vervanging gemalen bouwkundig	planperiode	230.400	Niet uitgevoerd	Was niet nodig.
vervanging persleidingen	planperiode	217.900	Gereed	Slechts 70.000 hoeven inzetten.
vervanging pompputten elektromechanisch	planperiode	259.000	Gereed	Slechts 140.000 hoeven inzetten.
vervanging pompputten bouwkundig	-	*	x	*In de planperiode was geen renovatie/vervanging voorzien.*
vervanging bufferputten elektromechanisch	-	*	x	*In de planperiode was geen renovatie/vervanging voorzien.*
vervanging bufferputten bouwkundig	-	*	Niet gepland, maar wel uitgevoerd	Vanuit het activiteitenprogramma waren geen vervangingen voorzien in de planperiode. Echter er hebben wel vervangingen plaatsgevonden in 2020 en 2021 (ca. 180.000). Hiervoor was financiële ruimte, omdat andere vervangingen niet nodig waren (zie hierboven).
vervanging vacuümstation elektromechanisch	-	*	x	*In de planperiode was geen renovatie/vervanging voorzien.*
vervanging vacuümstation bouwkundig	-	*	x	*In de planperiode was geen renovatie/vervanging voorzien.*
vervanging wadi's	planperiode	50.000	Niet uitgevoerd	Loopt nu wel een onderzoek naar kwaliteit wadibodems. Mogelijk wordt dan ook in 2022 het budget gebruikt.
totaal onderhoud eenmalig		10.289.200		

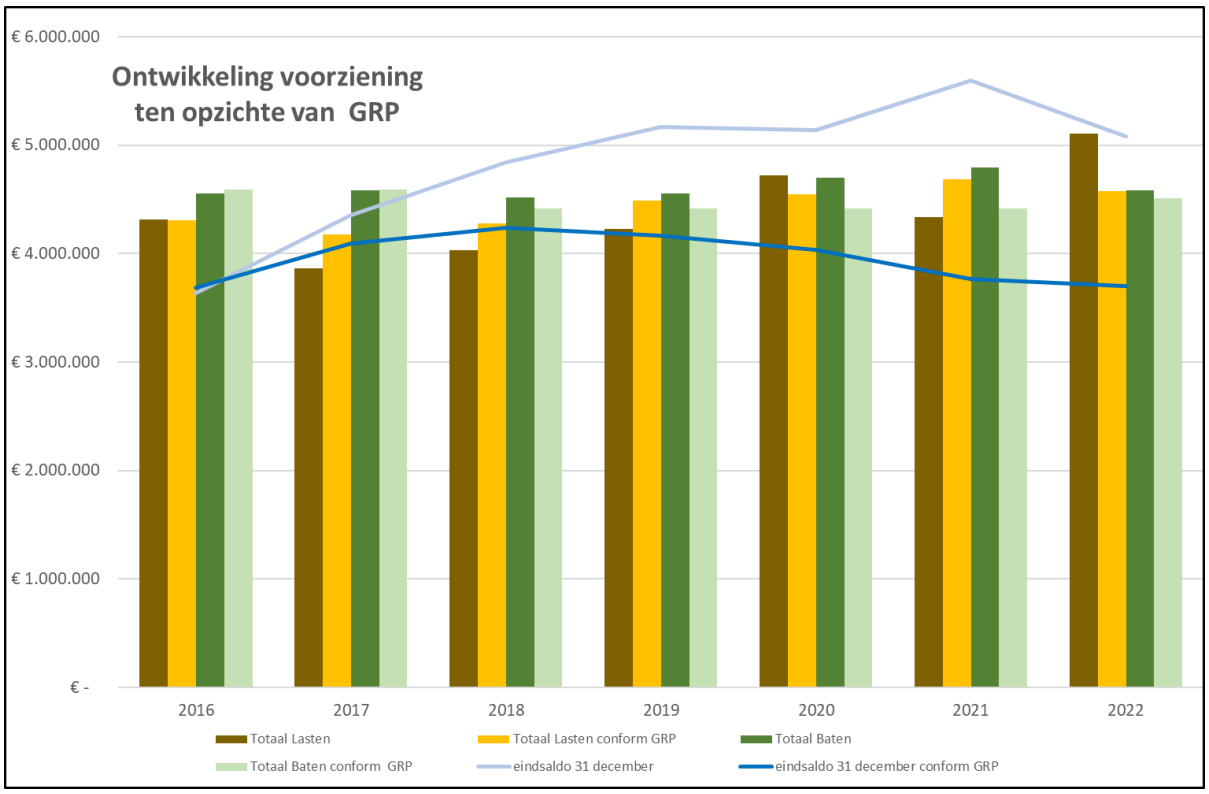
* in planperiode is geen renovatie/vervanging voorzien

maatregelen	planning	totale uitgave planperiode (2017-2021)	status	toelichting
projecten Waterplan	planperiode	2.496.200	Gereed	
geplande rioolprojecten	planperiode	4.203.800	Gereed	Vanzelfsprekend zijn er ook nieuwe projecten toegevoegd in de afgelopen jaren en zijn er dus ook nog een aantal in uitvoering.
rioolprojecten o.b.v. uitgevoerde basisrioleringsplannen	planperiode	2.375.500	Deels uitgevoerd	Project 't Zand is nog niet af. Resteert nog Gochsestraat.
anticiperen klimaatverandering (o.a. afkoppelen)	planperiode	2.729.100	Gereed	Budget van 2020 (deels) en 2021 dient nog te worden ingepland : 740.000.
extra waterberging in de openbare ruimte	planperiode	~~250.000~~ 250.000	Gereed	Budget van 2020 (deels) en 2021 dient nog te worden ingepland : 75.000. Tijdens de planperiode is vanuit deze deelactiviteit de nieuwe deelactiviteit "extra wadi's" aangemaakt. Het beschikbaar budget is daarop bijgesteld.
extra wadi's	planperiode	100.000	Niet uitgevoerd	Budget is opgespaard en kan in één keer worden uitgegeven. Is vooralsnog niet gedaan.
totaal onderhoud eenmalig		12.154.600		

4.3 Financiën huidige GRP

De uitvoering van activiteiten, maatregelen en projecten voor het GRP resulteert in lasten, zoals exploitatielasten, personeelslasten en kapitaalslasten. De opbrengsten (baten) bestaan vooral uit de inkomsten uit rioolheffing.

De jaarlijkse totale lasten worden afgezet tegen de baten. Het saldo van de jaarlijkse lasten en baten komt ten gunste of juist ten laste van de voorziening GRP. In het huidige GRP is destijds het verloop van de voorziening berekend, zoals in Figuur 4-1 hieronder weergegeven. Ook is het werkelijke verloop van de voorziening weergegeven, waarbij het voor het jaar 2022 nog een voorspelling betreft.

Figuur 4-1: ontwikkeling lasten-baten-voorziening 2017-2022 [bron jaarrekening 2021]

4.4 Conclusie

Geconcludeerd mag worden dat het bedrag in de voorziening duidelijk hoger is dan berekend in het huidige GRP, terwijl wel nagenoeg alle benodigde activiteiten, maatregelen en projecten zijn uitgevoerd.

De voornaamste redenen van die afwijking, ontstaan in de afgelopen jaren, zijn:

- Vervallen investeringen omdat deze niet nodig blijken te zijn;
- Uitgestelde investeringen door vertragingen in de projectplanning of verschuivingen in de vervangingsplanning;
- Lagere investeringen dan eerder geraamd (o.a. door aanbestedingsvoordeel);
- Hogere baten (inkomsten vanuit rioolheffing) door de groei van het areaal. In het GRP was voorzien in een uitbreiding van nieuwe rioolaansluitingen met circa 500 woningen. In werkelijkheid zijn er circa 800 woningen extra woningen bijgekomen. Ook bij de niet-woningen (bedrijven) is sprake van een toename (op dit moment zijn er krap 1.500 eenheden, in 2016 ten tijde van het opstellen van het GRP waren dat circa 1.300 eenheden).

De financiën van het huidige GRP zien er dan ook gunstig uit, maar de voorziening loopt wel te hoog op voor het doel waarom deze voorziening is ingesteld. Het doel is namelijk om de schommelingen in de lasten te kunnen opvangen, zodat niet telkens het tarief van de rioolheffing hoeft te worden aangepast als er een piek is in de uitgaven. Hierover meer in paragraaf 6.2.

4.5 De organisatie

De achterliggende jaren heeft de organisatie nagenoeg alle geplande activiteiten uit het huidig GRP kunnen uitvoeren. De kennis en capaciteit van de eigen organisatie is dus op orde. Wel is de werkdruk de afgelopen jaren hoog geweest, mede door ziekte en personele inzet voor het nieuwe domein Klimaatadaptatie. Dit is een belangrijk aandachtspunt bij het bepalen van de benodigde formatie voor de komende planperiode van dit nieuwe GWP. Met dit nieuwe plan brengen we in beeld welke capaciteit en kennis de komende planperiode nodig is én of de huidige samenstelling daarop aansluit.

5. Waar willen we naartoe? – het ambitiescenario

5.1 Uitwerking ambitiescenario

Ondanks de taakstellingen en wettelijke verplichtingen die ons vanuit Europese en landelijke wet- en regelgeving wordt opgelegd is er zeker ruimte om te differentiëren of te nuanceren. Daarnaast dienen er op onderdelen ook echt (beleids)keuzes gemaakt te worden.

Aan de hand van de evaluatie van het huidig GRP, de resultaten uit de verkenning van de vigerende beleidsdocumenten en relevante nieuwe ontwikkelingen heeft de ambtelijke projectgroep de koers van de ambitiescenario's voor het nieuwe GWP gezet. Dit heeft geresulteerd in drie ambitiescenario's:

A	**Doorgaan met huidig beleid** *In scenario A vormt "doorgaan met het huidig beleid" het uitgangspunt. Dit betekent dat op bepaalde onderdelen (o.a. voor het thema klimaatadaptatie) geen extra ruimte komt voor de nieuwe opgave. Op die onderdelen is sprake van een stand still principe.*
B	**Klimaatadaptatie** *In scenario B staat "klimaatadaptatie" centraal. In dit scenario wordt het beleid van het huidig GRP voortgezet maar daarnaast worden extra middelen vrijgemaakt om invulling aan de nieuwe opgaven vanuit klimaatadaptatie te kunnen geven, bestaande uit onder andere:* ▪ *Actief afkoppelen gemeentelijke eigendommen, maatschappelijke gebouwen en grote verharde oppervlakten;* ▪ *Meer water vasthouden in de bodem (infiltreren) en het watersysteem (sloten en vijvers); zo proberen we verdroging zoveel mogelijk te voorkomen;* ▪ *Meer waterberging op maaiveld (op straat of in het groen) voor tijdelijk opvangen van regenwater bij hoosbuien;* ▪ *Vergroten riolen voor meer berging en afvoer bij extreme hoosbuien.*
C	**Klimaatadaptatie en Duurzaamheid (klimaatmitigatie)** *Scenario C staat naast klimaatadaptatie ook duurzaamheid (klimaatmitigatie) centraal. In dit scenario worden extra middelen vrijgemaakt om vanuit de gemeentelijke watertaken invulling te geven aan een duurzamer Lingewaard. Deze bijdrage bestaat onder andere uit:* ▪ *Inzet op energiebesparing bij gemalen;* ▪ *Naar een CO2 neutrale uitvoering van projecten;* ▪ *Hergebruik grondstoffen "cradle-to-cradle" principe;* ▪ *Actiever inzetten op riothermie en aquathermie.*

5.2 Keuze scenario

De scenario's zijn uitgewerkt in de beleidskeuzenotitie. Hierin zijn de effecten, activiteiten en financiële consequenties in beeld gebracht. Deze beleidskeuzenotitie is tijdens het planvormingsproces aan de Raad voorgelegd (Raadsvergadering van 2 juni 2022). Daaruit kwam naar voren dat er een gedeelde voorkeur is voor scenario B of C.

Het college heeft vervolgens in de vergadering van 5 juli 2022 besloten scenario C nader uit te werken als beleidsscenario in dit nieuwe GWP 2023-2027. In de volgende paragraaf is het ambitieprofiel uitgewerkt.

5.3 Ambitiescenario C: Klimaatadaptatie en Duurzaamheid (klimaatmitigatie)

Kwaliteitsprofiel ambitiescenario C: Klimaatadaptatie en Duurzaamheid (klimaatmitigatie)	
Wat betekent dit?	
stedelijk afvalwater	▪ Nagenoeg al het afvalwater wordt ingezameld via riolering en centraal gezuiverd. Op die locaties in het buitengebied waar het afvalwater niet via riolen wordt ingezameld wordt dit lokaal verwerkt (gezuiverd). Stankklachten en of verontreinigingen van sloten en bodem komen hierdoor nauwelijks voor. ▪ De riolering voldoet aan de (landelijke) normering voor inzameling, transport, afvoercapaciteit van afvalwater. ▪ De grootste en belangrijkste gemalen zijn aangesloten op een geautomatiseerd signaleringssysteem. Daarmee kan de werking van de gemalen continu worden gecontroleerd en tijdig worden ingegrepen wanneer er iets mis gaat. **+ Daar waar mogelijk ondersteunen wij bij het terugwinnen van energie en grondstoffen uit (afval)water.** **+ De gemalen draaien op duurzame energie als dat doelmatig kan. Door middel van gerichte(re) sturing brengen we het energieverbruik van de gemalen terug.** ▪ De vuilwaterriolering verkeert in een goede technisch staat. Aantasting van het riool komt beperkt voor. De risico's op beschadigde riolen zijn daardoor beperkt. ▪ Wanneer de riolen hun functie niet meer goed kunnen uitvoeren renoveren of vervangen we deze. **+ Bij vervanging van voorzieningen is hergebruik van grondstoffen het streven.** **+ We willen toewerken naar een CO2 neutrale uitvoering bij werkzaamheden aan onze voorzieningen.** ▪ Overlast voor bewoners bij storingen of calamiteiten aan de riolering wordt tot een minimum beperkt.
hemelwater	**+ Als in de buurt wat gebeurt (rioolvervanging, wegreconstructie) is scheiden van het hemelwater van het afvalwater (afkoppelen) uitgangspunt. Daarmee bereiken we dat er minder schoon water naar de zuivering afgevoerd wordt. Daarbij geldt dat we technieken toepassen waarmee we zoveel mogelijk water lokaal vasthouden (infiltreren in de bodem en/of vasthouden in watergangen).** ▪ We zetten ons in op meer groene oplossingen in plaats van ondergrondse betonnen oplossingen. We benutten zoveel mogelijk de totale openbare ruimte. ▪ Wij stimuleren bewoners, bedrijven, projectontwikkelaars en woningbouwverenigingen om ook af te koppelen. Dit wordt niet verplicht gesteld. **+ Wij gaan ons actief richten op het afkoppelen van gemeentelijke eigendommen, maatschappelijke gebouwen en grote verharde oppervlakten.** ▪ Bij nieuwbouwlocaties worden bij de aanleg meteen systemen toegepast, waarbij afval- en hemelwater gescheiden blijft. ▪ Bij heftige buien (buien die statistisch eens per 2 jaar voorkomen) wordt het overtollig hemelwater opgevangen en afgevoerd. De straat zal slechts zelden blank staan, maar het water komt niet boven de trottoirbanden uit. De omgeving ondervindt hier dan korte tijd hinder, maar van overlast is geen sprake. ▪ Bij extreme hoosbuien (buien die statistisch eens per 50 jaar voorkomen) moeten wij leren accepteren dat de straat enige tijd blank staat. De riolen zijn niet in staat dergelijke grote hoeveelheden neerslag meteen op alle plaatsen te verwerken. Daarvoor is het oorspronkelijk ook niet ontworpen. In deze gevallen wordt het water opgevangen in de openbare ruimte. Dit leidt wellicht tot hinder of overlast voor de omgeving. Eventuele overlast en schade als gevolg van extreme hoosbuien wordt zoveel mogelijk voorkomen. **+ Wij gaan in de openbare buitenruimte meer berging creëren waar, ten tijde van extreme hoosbuien, water tijdelijk geborgen kan worden.** ▪ Sloten en vijvers zijn in staat bij heftige buien het overtollig hemelwater afdoende te bergen, vast te houden en af te voeren. Bij extreme hoosbuien accepteren we dat sloten tijdelijk buiten hun oevers treden. Dit leidt wellicht tijdelijk tot hinder of overlast, schade wordt zoveel mogelijk voorkomen. ▪ Bij heftige buien wordt het afvalwater afdoende opgevangen in riolen en bergingsvoorzieningen. De riolen zullen minder vaak overstorten. Hierdoor stroomt er bij hoosbuien minder verdund afvalwater in sloten en vijvers. Incidenteel leidt dit mogelijk tot stank en vervuiling. Dit leidt echter niet tot gezondheidsproblemen. **+ Wanneer de werking van de hemelwatervoorzieningen onder de maat zijn door slijtage of schades worden deze gerepareerd of vervangen. Bij de vervanging overwegen we grotere buizen toe te passen als dat een duidelijke meerwaarde biedt.** **+ Bij vervanging van voorzieningen is hergebruik van grondstoffen het streven.** **+ We willen toewerken naar een CO2 neutrale uitvoering bij werkzaamheden aan onze voorzieningen.**
grondwater	▪ De grondwatersituatie in de gemeente wordt grotendeels bepaald door de waterstand in de rivieren. Daar heeft de gemeente geen invloed op. ▪ Gemeente is aanspreekpunt voor grondwaterproblemen, maar niet aansprakelijk. ▪ De ontwatering in openbaar gebied is goed voor elkaar. Incidenteel kan sprake zijn van hoge of lage grondwaterstanden (bijvoorbeeld bij hoogwater of extreem laag water op de rivieren) die tot hinder en/of overlast kan zorgen. Mogelijk dat in sommige kruipruimtes af en toe water staat. ▪ Bij nieuwbouwlocaties wordt bij het ontwerp al rekening gehouden met een duurzame ontwatering. Hiermee worden problemen in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen. **+ We gaan meer water vasthouden in de bodem (infiltreren) en het watersysteem (sloten en vijvers); zo proberen we verdroging zo veel mogelijk te voorkomen;.**

6. Wat betekent dit voor de financiën? – financiële paragaaf

Om het beoogd ambitieniveau te realiseren c.q. handhaven zal de gemeente diverse activiteiten uit moeten voeren. Deze activiteiten zijn te onderscheiden in drie onderdelen: reguliere exploitatie, (eenmalige) investeringen aan bestaand areaal en aanleg van nieuw areaal.

Reguliere exploitatie	**aard van de activiteiten**
planvorming, onderzoek & facilitair	**Beleid, planvorming en onderzoek** Om tot doelmatige keuzes en planning van maatregelen aan de riolering te komen is jaarlijks onderzoek & planvorming nodig. Actueel inzicht in omvang, toestand en functioneren van het areaal is daarbij noodzakelijk.
regulier onderhoud	**Onderhoud** De reguliere activiteiten die nodig zijn voor het feitelijk in stand houden van het areaal. Zoals het reinigen van kolken en riolen, klein onderhoud en schadeherstel van riolen en gemalen (incl. elektrische installaties), elektriciteitskosten gemalen, en bijkomende kosten zoals hosting- en systeemkosten, e.d.
personeel & overhead	**Organisatie** Om het scenario te realiseren (en te bekostigen) is een organisatie met deskundig personeel en materieel nodig.
Investeringen bestaand areaal	**aard van de activiteiten**
Groot onderhoud	Ingrijpende renovatiewerkzaamheden aan bestaande voorzieningen om deze weer te laten voldoen aan het beoogd kwaliteitsniveau (evenaren nieuw aanleg). Zoals het relinen van vrijverval riolering.
Vervanging	Het compleet vervangen van bestaande voorzieningen, door nieuwe voorzieningen, die niet meer voldoen aan het beoogd kwaliteitsniveau en door middel van groot onderhoud niet meer teruggebracht kunnen worden naar dit niveau.
Verbetering	Eenmalige activiteiten die nodig zijn om het beoogd kwaliteitsniveau te bereiken. Zoals klimaatadaptatie, afkoppelen van verhard oppervlak of het verhelpen van 'water-op-straat' situaties.
Aanleg nieuw areaal	**aard van de activiteiten**
Aanleg nieuwe voorzieningen	Aanleg van nieuwe voorzieningen en aansluiting van nieuwbouw.

Voor het ambitiescenario zijn de (contouren van de) geraamde uitgaven van deze activiteiten over de periode 2023-2027 bepaald. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten van toepassing:

- De geraamde bedragen zijn op prijspeil 2022 en moeten dan ook in de toekomst met de dan geldende prijsindex worden gecorrigeerd;
- Alle geraamde bedragen exclusief btw (deze wordt separaat inzichtelijk gemaakt in het kostendekkingsplan);
- De investeringen zijn inclusief toeslagen voor voorbereiding en toezicht (voor die projecten die niet door de eigen organisatie uitgevoerd kunnen worden);
- Bij de ramingen is geen rekening gehouden met areaaluitbreidingen;
- Kosten voor areaaluitbreiding als onderdeel van een grondexploitatie, worden ook gedekt uit deze grondexploitatie. Het betreft dan planvorming, ontwerp alsmede de aanlegkosten van de nieuwe voorzieningen.

Met behulp van de beheersystemen zijn voor het eerste deel van de planperiode de vervangings- en verbeteringsmaatregelen vertaald tot concrete projecten met (jaar)planning. Voor de overige vervangings- en verbeteringsmaatregelen zijn investeringsramingen opgenomen. Deze worden gedurende de planperiode vertaald tot concrete projecten.

Onderstaande tabel toont de budgetspecificatie van de planperiode.

Geraamde uitgaven periode 2023-2027

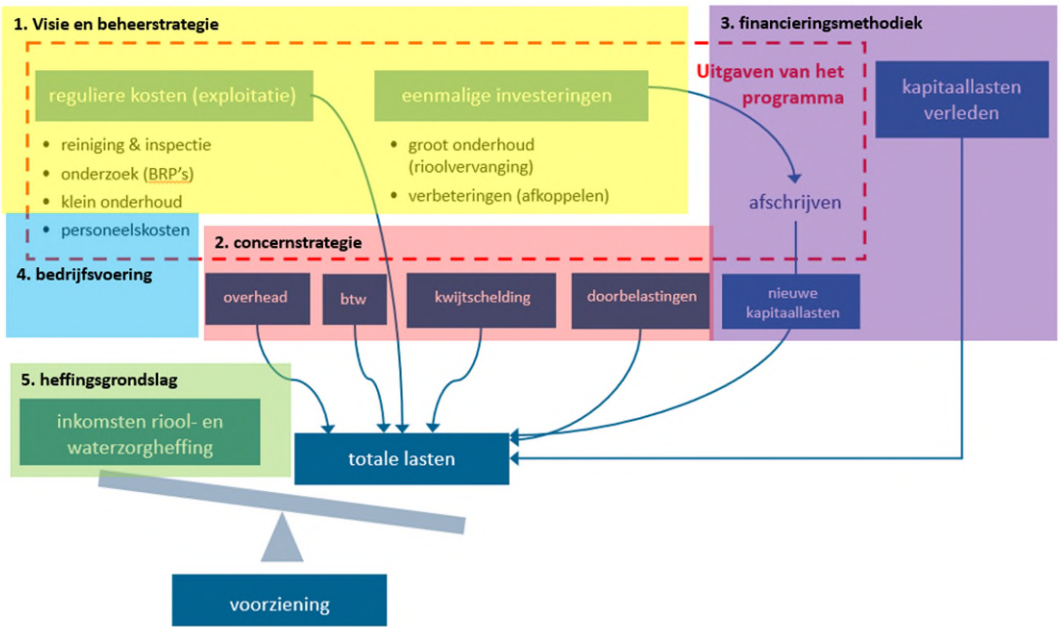
	geraamde uitgave	aandeel
planvorming, onderzoek en facilitair	€ 3.349.200	12 %
regulier onderhoud	€ 4.345.000	15 %
personeel & overhead	€ 5.043.800	18 %
groot onderhoud	€ 1.000.000	4 %
projecten vervangen en/of verbeteren	€ 6.230.200	22 %
Investeringsbudget vervangen	€ 5.279.200	18 %
Investeringsbudget verbeteren	€ 3.191.500	11 %
Aanleg nieuw areaal (als onderdeel van een grondexploitatie)	€ -	-
totale uitgaven	**€ 27.938.300**	
totaal te dekken lasten (gemiddeld per jaar)	**€ 5.005.600**	

Tabel 6-1: budgetspecificatie ambitiescenario planperiode 2023-2027

Circa de helft van de geraamde uitgaven bestaat uit investeringsuitgaven. Deze worden (conform de kaders van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)) geactiveerd en komen als kapitaallasten ten laste van de begroting. Hiermee worden uitgaven gelijkmatiger verdeeld en pieken afgevlakt. Dit voorkomt sterke fluctuaties van het rioolheffingstarief. Dit principe is vergelijkbaar met een hypotheek op een woning. Dit verklaart ook waarom de jaarlijks te dekken lasten in de planperiode lager liggen dan de daadwerkelijke uitgaven in de planperiode.

6.1 Balans te dekken lasten versus inkomsten uit de heffing

De uitgaven voor uitvoering van de gemeentelijke watertaken worden gedekt vanuit de rioolheffing die door de bewoners en ondernemers in de gemeente bijeengebracht wordt. In onderstaand figuur is de balans tussen de riool- en waterzorgheffing en de lasten weergegeven.

Figuur 6-1: balans te dekken lasten versus inkomsten uit de heffing

De lasten van de watertaken worden door 5 componenten bepaald:

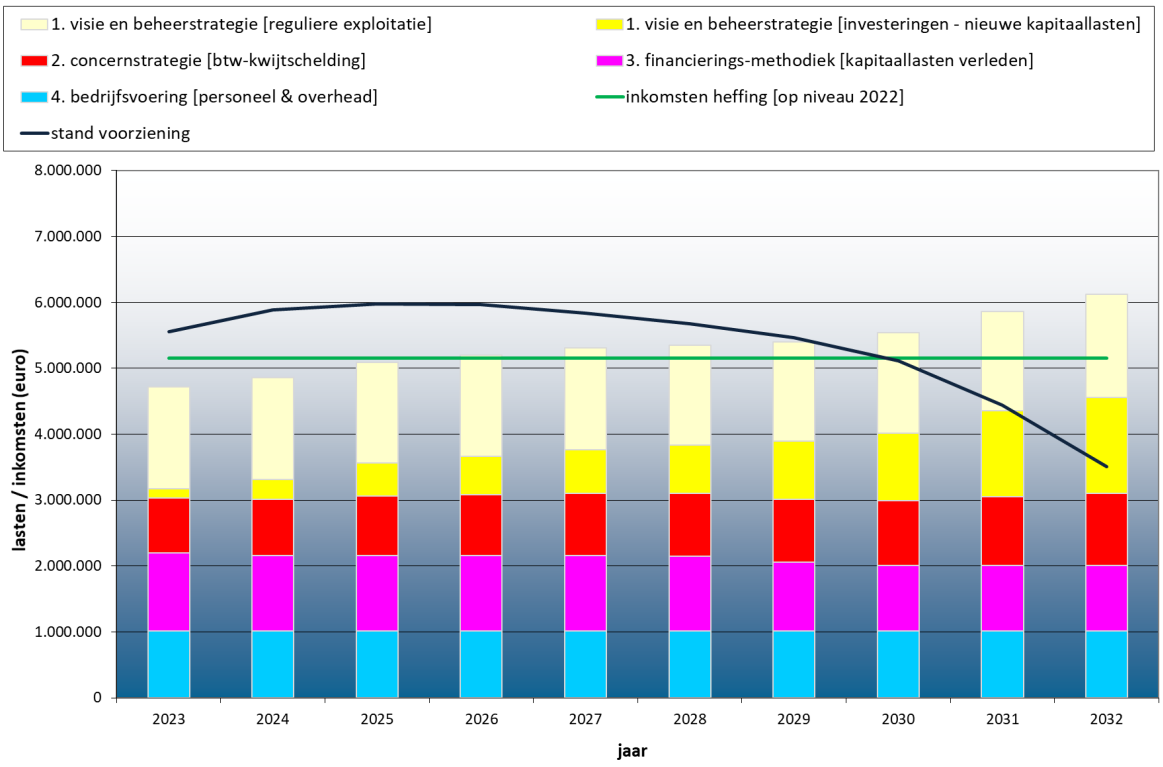
1. Visie en beheerstrategie (geel)
   a. Beheerambitie en verschil in kwaliteitsniveaus
   b. Begroting en meerjarenplanning groot onderhoud en vervanging
   c. Beheerstrategie; risico's en effecten
2. Concernstrategie (rood)
   a. Doorbelastingen
   b. Kwijtschelding
   c. Overhead
   d. Compensabele BTW
3. Financieringsmethodiek (paars)
   a. Kapitaallasten verleden
   b. Activeren of sparen
   c. Afschrijvingstermijnen
   d. Opbouw voorziening
4. Bedrijfsvoering (blauw)
   a. Zelf doen of uitbesteden
   b. Samenwerking
5. Heffingsgrondslag (groen)

Binnen deze componenten heeft de gemeente keuzemogelijkheden. Deze keuzemogelijkheden hebben invloed op de hoogte van de kosten en de riool- en waterzorgheffing. In hoofdstuk 11 van het naslagwerk zijn deze componenten in detail toegelicht.

Voor dit nieuwe GWP worden binnen de uitgangspunten van de concernstrategie, de financieringsmethodiek en de bedrijfsvoering geen wijzigingen doorgevoerd. De uitgangspunten zoals die in het huidig GRP zijn vastgesteld vormen ook het uitgangspunt voor de komende planperiode 2023-2027. Op de component visie en beheerstrategie is invloed uit te oefenen, wat gedaan is middels het kiezen van ambitiescenario C. Ook wordt een wijziging in de heffingsgrondslag doorgevoerd. Dit wordt in het volgend hoofdstuk toegelicht.

6.2 Lastenontwikkeling planperiode en middellange termijn

Onderstaand figuur toont de te dekken lasten in de komende planperiode (inclusief een doorkijk 5 jaar na de planperiode 2028-2032) onderverdeeld naar de componenten zoals omschreven hierboven. De inkomsten via de heffing zijn op niveau 2022 gepresenteerd.

Figuur 6-2: lastenontwikkeling scenario C periode 2023-2032 [inkomsten heffing op niveau 2022]

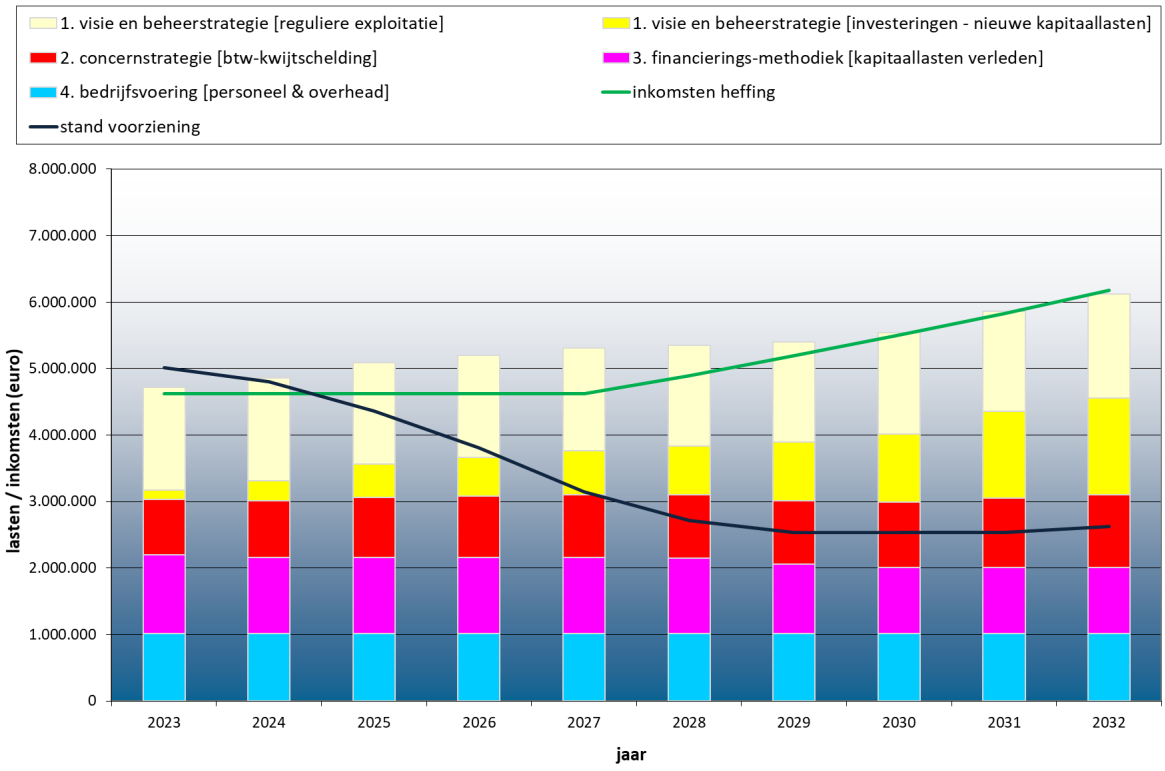
In de planperiode 2023-2027 bedragen de te dekken lasten circa € 5,01 miljoen gemiddeld per jaar. Na de planperiode zullen de lasten langzaam stijgen als gevolg van extra uitgaven voor groot onderhoud, vervanging en verbetering van het areaal. Dit is het gevolg van het areaal wat steeds ouder wordt en de komende jaren steeds meer onderhoud behoeft. De lange termijn planning uit het beheersysteem laat dan ook een toename zien in deze uitgaven. In de periode 2028-2032 zullen de te dekken lasten volgens de huidige prognoses/inzichten jaarlijks gemiddeld circa € 5,62 miljoen bedragen.

Het huidig niveau van de heffing (bruto inkomsten 2022 circa € 5,16 miljoen) is meer dan voldoende om de komende jaren (de planperiode, maar ook de eerste jaren na de planperiode) deze lasten te dekken. In de planperiode 2023-2027 is gemiddeld sprake van een dekkingsgraad van 103% (de voorziening zal dus nog verder stijgen). Vanaf 2025 zal de dekkingsgraad geleidelijk afnemen én zal bij een ongewijzigd niveau van de heffing vanaf 2034 sprake zijn van een negatieve voorziening. Een negatieve stand van de voorziening is wettelijk niet toegestaan! Maar dat is dus pas over 12 jaar.

De achterliggende jaren is de voorziening gestaag gegroeid (zie ook paragraaf 4.3). De voorziening had begin 2022 een stand van circa € 5,60 miljoen (excl. de onttrekking van € 345.000). Naar verwachting bedraagt de stand begin 2023 circa € 5,08 miljoen. Dit is te fors, voor een financieel gezonde positie volstaat een voorziening van minimaal circa € 2,50 miljoen. Daarom wordt de voorziening ingezet en zal worden ingeteerd tot de genoemde ondergrens. Het resultaat daarvan is tegelijk dat de heffing in de komende planperiode kan worden verlaagd.

Keerzijde is wel dat we na de planperiode (vanaf 2028) de tarieven moeten verhogen om de voorziening op peil te houden. Met de inzichten van nu betekent dat een jaarlijkse stijging van 6% (indicatief € 12 tot € 17 jaarlijkse stijging van de tarieven).

Ondanks dat we momenteel in onzekere tijden leven (o.a. de oorlog in Oekraïne) en we nu niet goed kunnen voorzien wat dit met de kostenontwikkeling doet, wordt sneller interen op de voorziening toch noodzakelijk en verantwoord geacht. Onderstaand figuur toont de lastenontwikkeling.

Figuur 6-3: lastenontwikkeling scenario C periode 2023-2032 [verlaging heffing planperiode, geleidelijke stijging vanaf 2028]

7. Hoe gaan we het bekostigen? – overgang naar riool en waterzorgheffing

7.1 Achtergrond

De scope van een GWP wordt steeds breder. Klimaatverandering heeft een steeds grotere impact op hoe we binnen de openbare ruimte omgaan met opvang en verwerking van schoon hemelwater. Aanpak van wateroverlast en verdroging vragen steeds meer maatregelen in de publieke ruimte. De gemeentelijke watertaken, voortkomend uit de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater, hebben niet enkel meer betrekking op de rioleringsbuizen onder de grond.

Om recht te doen aan de bredere invulling van de gemeentelijke watertaken heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) de Modelverordening Rioolheffing in september 2021 vervangen door de nieuwe Modelverordening Riool- en Waterzorgheffing. In deze nieuwe heffing worden zoveel mogelijk percelen betrokken, omdat iedereen van algemene maatregelen in de publieke ruimte profiteert. Vanuit het VNG worden er 3 modellen voor de verordening Riool- en Waterzorgheffing aangeboden.

Op dit moment (2022) kent de heffingsgrondslag rioolheffing een traditionele insteek vanuit het principe “de vervuiler betaalt”. Maar met de huidige grondslag betekent dit dat alleen degene die op het vuilwaterriool lozen een aanslag krijgen opgelegd. De huidige systematiek sluit daarmee onvoldoende aan op de gemeentelijke watertaken en de opgaves vanuit het nieuwe GWP.

Tijdens het planvormingsproces zijn de drie nieuwe modellen Riool- en Waterzorgheffing van het VNG besproken met de gemeenteraad als onderdeel van de beleidskeuzenotitie (Raadsvergadering van 2 juni 2022). Middels reactieformulieren hebben de raadsfracties aangegeven in te kunnen stemmen met de overstap naar de nieuwe Riool- en Waterzorgheffing. Er was daarbij overwegend de voorkeur voor het derde VNG model. Het college heeft vervolgens in de vergadering van 5 juli 2022 besloten om modelverordening 3 van het VNG verder uit te werken (vast bedrag en waterverbruik).

Invulling Modelverordening 3 (conform variant 1)

Met ingang van 2024 zal de nieuwe Riool- en Waterzorgheffing bestaan uit een belasting voor het eigenarendeel (deze wordt geheven naar een vast bedrag per perceel (WOZ-object)) en de belasting voor het gebruikersdeel (deze wordt geheven naar het aantal kubieke meters water dat wordt afgevoerd).

Bij de belasting voor het gebruikersdeel hanteren we dezelfde uitgangspunten als in de huidige heffingsgrondslag rioolheffing, namelijk:

A. Een standaardtarief voor een perceel, uitsluitend in gebruik als woonhuis, ongeacht het aantal kubieke meters afgevoerd afvalwater;
B. voor een perceel, niet of niet uitsluitend in gebruik als woonhuis, bij een afvoer van:
    1. 0 m^3 tot en met 350 m^3 het standaardtarief (gelijk aan dat van woningen);
    2. 351 m^3 en meer het standaardtarief vermeerderd met een vaste toeslag voor elke volle eenheid van 100 m^3, die boven de hoeveelheid van 350 m^3 wordt afgevoerd.

De formeel juridische kaders worden verder in detail uitgewerkt tot de nieuwe heffingsverordening Riool- en Waterzorgheffing.

7.2 Tarief Riool en Waterzorgheffing planperiode 2023-2027

Overgangsjaar 2023
Voor het jaar 2023 blijft de huidige heffingssystematiek gehandhaafd. Wel is voor dat jaar alvast het tarief verlaagd, vooruitlopend op de vaststelling van het nieuwe GWP én de noodzaak om in te teren op de voorziening. Voor de jaren 2024-2027 gaat de nieuwe heffingssystematiek gelden.

Kostenverdeelsleutel nieuwe heffing
Binnen het ambitiescenario zijn voor alle activiteiten de kostenverdeelsleutel algemene taakinvulling (eigenarendeel) en aansluiting en gebruik (gebruikersdeel) bepaald. Over de planperiode 2023-2027 komt deze gemiddeld uit op 35% voor het eigenarendeel en 65% voor het gebruikersdeel. De onderbouwing hiervan is opgenomen in het achtergronddocument.

Tarief Riool en Waterzorgheffing planperiode 2024-2027
Op basis van de uitgangsituatie van 2022 (datamodel afdeling belastingen peildatum juli 2022) is het tarief voor de nieuwe riool- en waterzorgheffing als volgt:

Eigenarendeel:

A. Vast bedrag van € 72,00 voor een perceel (WOZ-object).

Gebruikersdeel:

A. voor een perceel, uitsluitend in gebruik als woonhuis, ongeacht het aantal kubieke meters afgevoerd afvalwater: € 140,00;
B. voor een perceel, niet of niet uitsluitend in gebruik als woonhuis, bij een afvoer van:
    1. 0 m^3 tot en met 350 m^3 € 140,00;
    2. 351 m^3 en meer € 140,00 vermeerderd met € 33,63 voor elke volle eenheid van 100 m^3, die boven de hoeveelheid van 350 m^3 wordt afgevoerd.

In de definitieve belastingverordening 2024 zal dit verder uitgewerkt worden.

In deze tarieven is geen rekening gehouden met indexatie. Indexering zal jaarlijks gebeuren op basis van de dan geldende indexatie.

8. Hoe gaan we verder? - Het vervolg in dit proces

Na vaststelling van dit nieuwe GWP door de gemeenteraad, vindt publicatie plaats via de daarvoor gebruikelijke kanalen.

Daarnaast wordt de financiële paragraaf nader in detail uitgewerkt tot de nieuwe verordening riool en waterzorgheffing.

De organisatie gaat de komende planperiode samen met alle stakeholders aan de slag met de uitvoering van dit nieuwe GWP. Jaarlijks zal verantwoording worden afgelegd aan management en bestuur.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Zutphenseweg 31D
7418 AH Deventer
Postbus 321
7400 AH Deventer
T. +31 6 51 00 08 33
E. gerlof.huisman@anteagroup.nl

Copyright © 2022
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct een melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

www.anteagroup.nl